

Poezie

Andrei Codrescu

Eseu

Oana Băluică

Mihai Ene

Cătălin Ghiță

Rodica Grigore

Dodo Niță

Radu Polizu

Mircea Pospai

Gabriela Rusu-Păsărin

Adrian Sângeorzan

Ion Soare

Proză

Carmen Firan

Florea
FIRAN

Lucian Blaga

văzut prin *Hronicul și cântecul vârstelor*

Lucian Blaga se afirmă ca poet și filosof încă din perioada studenției, frecventând mai întâi Seminarul Teologic din Sibiu (pentru a evita înrolarea în armata austro-ungară), apoi Facultatea de Filosofie a Universității din Viena, unde își va susține și doctoratul cu teza *Cultură și cunoaștere*. La 50 de ani scrie *Hronicul și cântecul vârstelor*, pe care îl începe în 1945 și îl termină un an mai târziu, creație autobiografică publicată postum în 1965, care relevă formarea sa spirituală de poet și filosof marcată de apariția celor două volume de poezii și aforisme cu care debutează în 1919 – *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu*, o surpriză pentru contemporani prin originalitatea uimitoare.

Cu o valoare documentară și literară vizibilă și în titlu, această scriere memorialistică a înlesnit istoricilor și criticilor literari clarificarea unor aspecte și momente din primii 25 de ani de viață și activitate ai scriitorului: familia, copilăria – cu primii patru ani „de tăcere” –, cu anii de școală la Sebeș, Brașov, Sibiu, cu cei de studenție

la Viena, debutul în publicistică și în volum, participarea cu entuziasm la evenimentul Marii Uniri din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia. De fapt, Blaga mărturisea că „plăcerea de a scrie memorialistică consistă în a reorganiza în spiritul libertății ceea ce destinul a organizat odată sub constrângerea împrejurărilor”. Volumul se deschide cu poezia *9 Mai 1895*: „*Sat al meu, ce porți în nume/ sunetele lacrimiei,/ la chemări adânci de mume/ în cea noapte te-am ales/ ca prag de lume/ și potecă patimei./ Spre tine cine m-a-n drumat/ din străfund de veac,/ în tine cine m-a chemat/ fie binecuvântat,/ sat de lacrimi fără leac.*”

Autoportretul pe care și-l face autorul în *Hronicul și cântecul vârstelor* este unul moral, iar cartea ne îngăduie un excurs spiritual în relevarea principalelor momente din activitatea pe această perioadă. Participarea la evenimentul de la Alba Iulia pentru înfăptuirea Marii Uniri ocupă un spațiu generos în lucrare și îl relevă pe Blaga format în spiritul ideii naționale și al dorinței de unire cu Țara. *Continuare în p. 2*

Gabriel Coșoveanu – <i>Unirea prin merite individuale</i>	p. 4
Constantin Cubleșan – <i>Eminescu – Universul ocult</i>	p. 5
Dumitru Radu Popescu – <i>Oglinda timpului</i>	p. 6
Adrian Cioroianu – <i>România, după decembrie 1918</i>	p. 7
Cătălin Ghiță – <i>Despre umorul incorect politic</i>	p. 9
Dumitru Radu Popa – <i>Noua arhitectură metamorfozează Manhattanul</i>	p. 13
Ion Parhon – „ <i>AIAS</i> ”, un spectacol pentru mileniul trei	p. 22

Sumar

- Florea Firan, *Lucian Blaga văzut prin „Hronicul și cântecul vârstelor”* / pp. 1, 2, 3
 Gabriel Coșoveanu, *Unirea prin merite individuale* / p. 4
 Constantin Cubleşan, *Eminescu – Universul ocult* / pp. 5, 6
 Dumitru Radu Popescu, *Oglinda timpului* / p. 6
 Andrei Codrescu, *Poeme: Speranță, Grade de alcool, Problema răsului cu ultimul cuvânt în engleza americană* / p. 6
 Adrian Cioroianu, *România, după decembrie 1918* / p. 7
 Ioan Lascu, *Cum se tăce în și despre poezie* / p. 8
 Cătălin Ghiță, *Despre umorul incorect politic II* / p. 9
 Mihai Ene, *Marco Lucchesi și poezia ca vehicul al cunoașterii* / p. 10
 Oana Băluică, *Literatura română și „paradisurile artificiale”* / p. 11
 Mircea Pospai, *O carte întru neuitarea Voievodului Unirii* / p. 12
 Dumitru Radu Popa, *Noua arhitectură metamorfozează Manhattanul* / p. 13
 Adrian Sângeorzan, *Inuman* / p. 14
 Crina Decusară Bocșan, *Deconspirarea poeziei magice* / p. 14
 Carmen Firan, *Triunghiul biblic* / p. 15
 Radu Polizu, *New Yorkul ca diversitate umană* / p. 16
 Red., *Cărți primite* / p. 16
 Gabriela Rusu-Păsărin, *Regii de lectură vs receptări la distanță* / p. 17
 Rodica Grigore, *Proza lui Sorin Titel Influențe și paralelisme* / pp. 18, 19
 Rodica Pospai-Păvălan, *Cartea, vector permanent al unității spirituale* / p. 19
 Ion Soare, *Tentația clasicismului și a eposului popular* / p. 20
 G. Fl., *Alexandru Pascu – expoziție de grafică* / p. 20
 Dodo Niță, *Nicu Russu, magicianul copilăriei noastre* / p. 21
 Ion Parhon, *„AIAS”, un spectacol pentru mileniul trei* / p. 22
 Cl. Miloicovici, *INST 25 – aniversat la Academia Română* / p. 23
 Red., *Okeanos: Bucureștii literar și artistic; Familia* / p. 23
 Fl. Florescu, *Ansamblul Monumental Brâncuși 80 de ani de la inaugurare* / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Lucian Blaga

văzut prin *Hronicul și cântecul vârstelor*

În octombrie 1918 tânărul Blaga se afla ca student la Viena și pentru „a-și păstra echilibrul în vârtejul evenimentelor” de la sfârșitul războiului începe să lucreze la teza de doctorat cu o temă de teoria cunoașterii pe care o va publica în 1922 la Cluj. Atunci, Sextil Pușcariu, profesor la Cernăuți, îi publică versuri în periodicele „Glasul Bucovinei” și „Lamura”, din volumul în manuscris *Poemele luminii*. Erau vremuri tulburi. „Cursurile universitare începuseră într-o atmosferă de generală nervozitate... În împărțirea austro-ungară și în Germania simptomele de dezagregare se înmulțeau de la o zi la alta. Mânjite în sânge, simbolurile imperiale se năruiau. Studenții cari luptaseră ani de zile pe fronturi se întorceau la vetrele lor. Pe gangurile Universității apăreau tot mai multe fețe combative, brăzdate de experiența războiului. Sub colonade se vocifera. Alma Mater se înnegrea de funinginea declinului. În biblioteca Universității, unde îmi adunam material în vederea lucrării de doctorat, numai ce vedeai, potrivit oricărei pravili de bună rânduială, ridicându-se câte-un tânăr ca să țină vreun incendiar discurs. Rumoarea străzii străbătea prin toate zidurile. Manifestațiile se înteeau.” (*Hronicul...*, pp. 174-175)

Copleșit de evenimentele pe care le aștepta demult, scriitorul continuă descrierea: „Eram prea tineri, poate, ca să fi putut întrevădea liniile istorice mari ce încercau să se nască sub ochii noștri. De altminteri, semnificația seculară a convulsiiunilor nu ne preocupa: noi vedeam un singur lucru: vedeam apropiindu-se ziua în care Transilvania va fi a noastră, scăpată din ocolul vulturului serafic.”

În ziua de 30 octombrie 1918, cuprins „de febra revoluției”, împreună cu D. D. Roșca, fost coleg de școală, hotărâsc să se întoarcă în țară. După o călătorie plină de peripeții ajunge la Sebeș stăpânit de entuziasmul de a participa la evenimentul ce urma să aibă loc la 1 decembrie 1918. În orașul copilăriei îl întâlnește pe fratele său Lionel, îmbrăcat tot în uniforma de locotenent austriac, care fusese repartizat să supravegheze activitatea unei fabrici de hârtie sub control militar, și care era străin de ce se întâmpla. Răspândind veștile în mulțime, pornesc împreună spre centrul orașului unde se țineau discursuri prin care se susținea cu tărie că „românii din Transilvania doresc alipirea la Regatul României”. Împreună cu o delegație a Primăriei din Sebeș, în fruntea căreia se afla acum fratele său, proaspăt numit primarul localității, și un mare grup de intelectuali și cetățeni au pornit spre Alba Iulia. Iată cum descrie Blaga evenimentul: „Pentru marea, istorica Adunare Națională de la Alba Iulia, unde s-a hotărât alipirea Transilvaniei la patria-mumă, n-a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani. În dimineața zilei de 1 Decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces pre Alba Iulia (spre Bălgrad, cum îi spuneam noi, cu vechiul nume) pe jos și cu căruțele. Am renunțat la călătoria cu trenul, căci până la Alba Iulia nu erau decât 16 km.

Scribul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. Tomescu.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de Florea Firan

Editată de: Fundația – Revista
Scribul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Revistă finanțată cu sprijinul
Ministerului Culturii
și Identității Naționale.

Redacția

Director:

Florea FIRAN

Secretar general de redacție:

Gabriel COȘOVEANU

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Nicolae PANEA
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Dumitru Radu POPESCU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRȚĂ

Redactori:

Cătălin GHIȚĂ
Mihai ENE
Oana BĂLUICĂ
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL
Răzvan HOTĂRANU
Dan IONESCU
Alexandru OPRESCU
Gabriela RUSU-PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare computerizată:

Georgiana OPRESCU

Redacția și Administrația: Craiova,

Str. Constantin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scribulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascribulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției, adresa: Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scribulromanesc@yahoo.com.

Responsabilitatea opiniilor exprimate
apartine integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX Craiova,
str. Electroputere, nr. 21, tel. 0251 580431

Abonamente

la Scribul Românesc

Abonați-vă la revista „Scribul Românesc” și veți avea
un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua
proprie și Poșta Română, se pot achita și la sediul revistei
sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700,
Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxe incluse este de 80 lei.
Pentru abonații din străinătate este de 140 \$ sau de 125 €. .
Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763

→ Era o dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în vizibile cristale. Pe o parte a șoselei se duceau spre Alba Iulia, scârțâind prin făgașele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuind un singur șir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție armata germană ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strânși ai tăcerii. Soldații germani, fumegând liniștiți din pipe, se uitau mirați după căruțele noastre mai grăbite... «Uite, îi spun lui Lionel, așa – prin ger și zăpadă – se retrăgea pe vremuri Napoleon din Rusia.»

Cu regretul că nu a putut intra în sala Adunării Naționale, tânărul Blaga se arăta mulțumit că a putut să se ducă de la o tribună la alta ascultând pe cei ce țineau discursuri: „În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv. Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar și stângăcia și totala lipsă a oratorilor de la tribună.” Seara, în timp ce se întorceau cu aceeași căruță la Sebeș, tânărul Blaga afirma: „Ne simțeam purtați de conștiința că «pusesem» temeiurile unui alt timp, cu toate că n-am făcut decât să «participăm» tăcuți și insignifianți la un act ce se realiza prin puterea destinului. Faptul de la răscrucea zilei, cu tăria și atmosfera sa, ne comunica o conștiință istorică.”

Când a trecut prin Lancrăm, satul natal, lângă cimitirul unde tatăl își dormea somnul de veci, a exclamat: „Ah, dacă ar ști Tata ce s-a întâmplat!” La ieșirea din sat a auzit, dintr-o curte, strigătul unui copil: „Trăiască România dodoloată!” (acest „dodoloț” era în Lancrăm cuvântul curent pentru „rotund”, explica poetul). A fost impresionat de entuziasmul și bucuria populației care s-a manifestat printr-o horă uriașă „ce-și spârgea cercul încolăcindu-se în spirală, după modelul nebuloaselor cerești ce încearcă o nouă închegare și un nou echilibru”.

Scriitorul se retrage treptat din „apriga vâltoare” ce amenința să-l țină locului: „Nu aveam înclinarea de a mă pripi, dar prin freamătul celor aduse de timp îmi făcea semne un drum, drumul meu. Țineam gata de tipar cele două volume, *Poeemele luminii* și *Pietre pentru templul meu* (aforisme)... Față de atmosfera generală de entuziasm ce înconjura ca o luminoasă aură împlinirea visului de unire națională, aveam modestia de a recunoaște că «poezia» și «cugetările» mele nu aduc nimic, dar absolut nimic, în legătură cu realitățile istorice palpabile sau în legătură cu izbânzile concrete ale destinului nostru politic, la care luam parte totuși cu toată căldura și puritatea tinereții.”

Blaga trăiește bucuria apariției celor două volume de debut care-l impun ca poet și filosof, despre care presa bucureșteană scria că reprezintă „un dar pe care Ardealul îl face României în ziua Mării Uniri”. Nicolae Iorga, în finalul unei mici cronici de întâmpinare, publicată în „*Neamul românesc*” (1 mai 1919), scria: „În rândurile, rărite îngrijorător, ale cântăreților simțirii noastre de astăzi, fii bine-venit, tinere ardelean!” La Academia Română, al cărei membru

va deveni în 1936 când susține celebrul său discurs de recepție, *Elogiu satului românesc*, îi cunoaște pe Sextil Pușcariu, profesorul de la Cernăuți care i-a citit în manuscris *Poeemele luminii*, pe Ovid Densusianu care, în discursul de recepție, menționa: „Din Transilvania ne vin poeziile de nouă factură ale tânărului Lucian Blaga”. Iorga îl invita să treacă pe la redacție la „*Neamul românesc*”, și toți i-au pus o avalanșă de întrebări. A doua zi l-a vizitat pe Alexandru Vlahuță care locuia pe strada Visarion într-o „casă mică, liniștită, cu vagi adieri de aer patriarhal copleșită de coloane de salcâmi”. Poetul se afla în ultimele zile de viață, suferind, „cu ochii mari sub stuf de sprâncene”, și l-a invitat să se așeze lângă el spunându-i: „Am primit volumașul d-tale. Și ca să vezi ce mult mi-a plăcut, uite – îl țin sub pernă. Forma aceasta neobișnuită a versului, artificială la alții, d-tale îți vine bine, ca o mânășă pe mână...”

N-a uitat invitația lui N. Iorga: „Odată, bătând caldarâmurile unei laterale de-a Căii Victoriei, remarc că sunt în fața redacției ziarului *Neamul românesc*. Cum nu aveam altceva de lucru, intru ca să dau urmare invitației ce-mi făcuse Nicolae Iorga de a trece pe la dânsul”, prilej de a-i face un portret marelui istoric. „Ilustrul profesor scria la o masă, copleșit de manuscrise și cărți. Mi-a întins un deget. Făcea corecturi în șpalturi. Vorbea însă tot timpul cu mine, încât mă miram de repeziciunea cu care putea totuși să facă îndreptările. Concomitent se întreținea și cu culegătorii tipografici, cari așteptau câteva rânduri pentru completarea unor goluri la ziar. Nicolae Iorga da ordine, corecta, se tânguia că i s-a îmbolnăvit unul din copii, scria, glumea, îmi vorbea. Mă simțeam în fața unei uzine ce-și declanșa subdiviziunile autonome...”

Cu multă căldură evocă Blaga popasul cuplului regal, Ferdinand și Regina Maria, la Sibiu, „al cărei itinerariu îi ducea întâia oară prin noile ținuturi alipite. Era o călătorie de luare în primire a moștenirii lui Mihai-Vodă cel Viteaz, ale cărui fapte suspendate, dar de semnificație testamentară, își așteptaseră trei sute de ani și mai bine – sorocul”. Cu acest prilej Blaga se referă și la un aspect care l-a marcat și pe care nu l-a uitat: „Doamnele de la Sibiu cari s-au ostenit, cu priceperea ce le-o da entuziasmul și nimic altceva, să potrivească întru frumusețe încăperile de stil unde avea să se odihnească o noapte Regina Maria, au avut, nu

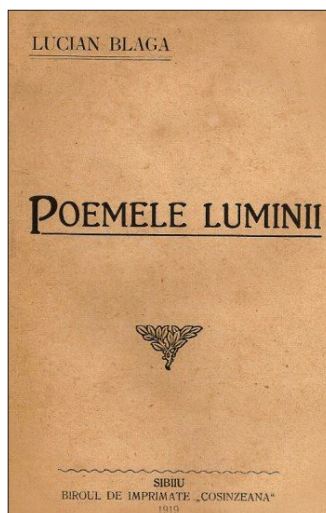
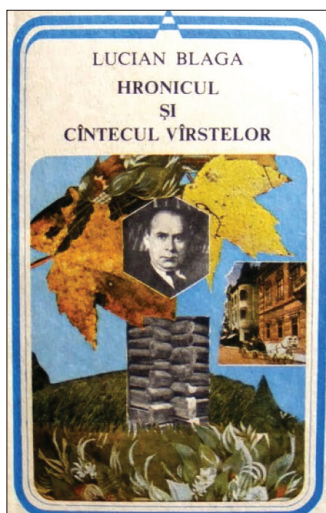

știu cum, inspirația năstrușnică de a pune pe o măsură sub ochii augustei vizitatoare *Biblia* și... *Poeemele luminii*. A doua zi după plecarea reginei, s-a remarcat că *Biblia* stă încă la locul ei, câtă vreme *Poeemele luminii* dispăruseră...” Mai târziu Blaga a avut privilegiul de a fi invitat la o recepție la curtea regală când a fost prezentat reginei căreia i-a înmănat plin de emoție două dintre cărți sale: „O vedeam în sfârșit aievea, în toată frumusețea, augustă și fascinantă, pe care niciun portret, nicio fotografie nu era în stare s-o redea... Semăna cu propria ei viitoare statuie!” A fost și un moment de a se afla alături de membri Guvernului între care I. Gh. Duca, ministrul care i-a pus câteva întrebări dorind să afle „în ce măsură tineretul ardelean era cuprins de spiritul reformist al timpului”.

După Sibiu, tânărul poet a plecat la București, locuind pe o uliță la capătul Bulevardului Filantropiei. Primul contact cu capitala României Mari îl uimește și o evocă în stilul călătorilor și scriitorilor de odinioară: „Aveam în sfârșit și eu o «capitală». Auzeam întâia oară strigătele prin care răbufneau numai silabe în paroxism, atât de nouă pentru urechea mea, ale oltenilor, cu cobilițele aduse cu legănări de precizie pe câte-un umăr gol. Mi se păreau oltenii un soi de ființe imerice: jumătate oameni, jumătate cumpene de fântâni. Auzeam țipele vânzătorilor de ziare, cari aveau aerul de a spune că totul e nou sub soare. Vedeam afișele multe la chioșcuri. Dughenile. Forfota. Tramvaiele cu cai. Trăsurile elegante cu muscali în robe de catifea. Vioiciunea gesturilor. Firescul mișcărilor. Era acest oraș pentru toate simțurile mele un amestec de știut și neștiut. Era în toate

mai ales un colb solar, un ritm neprevăzut și o trepidație ce-mi dădea impresia că oamenii au alt suc în vine decât noi, cei de peste munți. Evident, venisem undeva mai spre răsărit și puțin mai spre miazăzi, dar tot la mine acasă, căci strigătele erau românești și femeile toate frumoase.”

Hronicul și cântecul vârstelor rămâne sursa cea mai importantă din perioada copilăriei, adolescenței și începuturilor literare ale lui Blaga. Alături de *Luntrea lui Caron*, lucrare similară, publicată abia în 1989, și ea puternic autobiografică, dar și cu unele incursiuni în perioada anterioară, îl reprezintă pe autor ca un excelent memorialist. ■

**Gabriel
COȘOVEANU**

Unirea prin merite individuale

Citim cu toții, pe rețelele de socializare, în chiar anul Centenarului Marii Uniri, despre tot felul de lucruri care ne dezbină. O fi democratic? Adică să nu (mai) afișăm mândria monolitistă din vremurile colhoznice, ci să discutăm despre întârzieri tehnice, despre promisiuni electorale nicicum onorate, despre segregări sociale și mentalitare adâncite de post-comunism. Am repertoriat o mulțime de marcări ale mării sărbători, montate de instituții ale statului sau prin agregări de artiști, dar cu (multe) comentarii din *off* despre o doză mare de festivism care camuflează, în fond, *nerealizările*, în speță nepenalizate la mioritici. Dincolo de inevitabilele și trebuincioasele nuanțări, am reține frenezia, de tip pandemie, de a denigra pe oricine, oricând, indiferent care ar fi credibilitatea denigratorului. Aproape sigur respectivul denigrator jubilent nu a auzit expresia *calomniez, calomniez, il en restera toujours quelque chose*, dar intuiește, psihologic, efectele loviturilor sale crapuloase.

În România de azi, practicile diabolizării funcționează liber, în sensul precis că, deși retorica le înflorește până la extremism, aceste practici sunt tolerate în mare măsură, până la vreo reacție internațională concertată contra proliferării lor sau până la închegarea – destul de greoaie! – a unui grup de *raisonneuri* autohton. Concret, criticii guvernării apar în ecuații retorice execratoare, se sugerează îndeobște că amendamentele lor la adresa politicii oficiale ar avea oricare alte motivații, numai unele obiective nu. Din păcate, și minoritarul de altă natură decât politică, chit că nu este protestatar deschis, riscă destul de mult când își declară, pe față, opțiunea personală. Ar trebui, desigur, construită, cât de cât, o definiție a elitelor, pentru a putea sesiza, ulterior, dacă au puncte „diabolizabile”. Dacă admitem că elitele sunt factorul portant al prosperității unui popor – *id est*, al impunerii lui non-violente pe scena internațională, preponderent prin științele umaniste, prin valori, în fine, ce favorizează ideea de *concordie* și *toleranță*, ce favorizează conceptul de *bine comun*, bazat pe competitivitate cu protejarea celui mai slab – atunci, și la noi, și aiurea, vor exista mereu pescuitori în ape tulburi, din speța resentimentarilor ce știu ori, mai degrabă, *simt* că apartenența la elite le este interzisă. Promovând, ca rațiune de a fi, pe cei mai buni și, mă grăbesc să spun, pe cei mai *responsabili* dintre performeri, elitele par să arboreze un steag exclusivist, riscă să fie catalogate drept arogante, scorțoase etc. Fapt e că populismul și retoricele pe tema scandalului inegalității dintre bogați și săraci, dintre intelectuali și *daily workers* ș.a.m.d. reprezintă teme străine spiritului exigent al elitelor, spirit

pe care îl putem numi elitism. Marele pericol – cel al creării de poziții ireconciliabile în praxisul social – vine din puseele „autoritariste” periodice ale cerebralilor (să le zicem și așa, pentru variație stilistică), predispuși la replici „imprudente”, total necorecte politic, de genul „X să vorbească atunci când este în chestie”.

Cerința aceasta prealabilă de a-ți atesta competența, pentru ca dialogul să nu fie dominat de decibeli și de truisme, ci de idei, pare unora maniacală. Altor, inhibați de

Nicolae Fleissig – Poarta orașului

titluri academice și doritori să fie conduși de către unii de-ai lor, „din popor”, disprețuitori de muzică clasică, de pictură abstractă și de „teorii” (n-avem ce-i face, nici un produs artistic nu poate fi interpretat doar cu „simțirea” poporană) li s-a părut comod, ajungând influenți politic ori economic, *să cumpere anexe* la propriul nume. Țara se umplu de doctori, universitari, membri de club cu nume străin. Pentru, să zicem, un specialist din afara granițelor României, preocupat să carteze valorile autentice de la noi, individuale sau de grup, confuzia ar fi teribilă. Formal, mulți corespund proiectului elitelor, considerat la nivel vestimentar, retoric, comportamental, și generos la capitolul declarării preferințelor care sună „ezoteric” maselor. Evident că apartenența la un grup consacrat nu te validează și pe tine drept performer, în absența unor „probe” personale, dar contează. Imaginea îmi pare oarecum asemănătoare aceleia din alianțele militare contemporane: cutare țară e mică, fără poziție decidentă, n-a dat vreun Kant, Beethoven sau Tocqueville, dar reprezintă ceva prin statura aliaților. Problema este de ținută, sau, cum să zic, de politețe: are pondere invocarea numelui tău în vecinătatea unora mari, dar erijarea în egal al „laureaților” denotă lipsa tactului sau ițirea capului urât al vanității.

O problemă reală ce lezează stânga, grăbită să indice disfuncțiile, nu chiar puține, ale angrenajelor drepte (și foarte puțin înclinată spre

autocritică) ar proveni din constatarea faptului că aceste elite s-ar izola de mase, sfidându-le, și, pe fondul comunicării precare cu ele, s-ar autolegitima. Ca atare, prejudecata comună este că elitele nu au bază populară, deci ar constitui, la rigoare, chiar o formă de *impostură* atunci când doresc să impună ceva în spațiul public. Antielitismul nu este, desigur, sinonim cu comunismul, dar cele două curente de gândire au multe în comun, oricum, mai multe atingeri decât deosebiri. Câteva zone unde ele se întâlnesc: propaganda cu mijloace sărăcuțe intelectual, tiermondismul, antiimperialismul (vizat fiind „intervenționismul” american, bineînțeles), suspiciunea în privința eficienței „practice” a intelectualilor, *new-age*-ul cu aerele sale firo-scoase, neomarxiste, în fond. Să reamintim, fără plăcere, o mostră din gândirea unui corifeu comunist de talia lui Lenin: „Intelectualii sunt bălegarul societății”. Lasă că există români oficiali cărora le surăde și astăzi sintagma asta, când sunt criticați insistent pentru violarea limbii materne. Drept care cred că doar în mediile bântuite de suficiență și neinformate (s-ar putea zice mult mai dur) apar frazele antielitiste. Ca să nu-i jignești pe *ceilalți*, ar trebui să eviți să afirmi că la un proiect al Uniunii Scriitorilor din România sau la cutare revistă a respectivei Uniuni s-a adunat o elită. Excluzii, ori pur și simplu neeligibilități vor acuza spontan, decretând „Aceste cabale care fac jocuri nedemocratice”, fără plebiscit, care va să zică. Căci asta e chestiunea, în fond – a recunoaște sau nu că unele lucruri nu se pot plebiscita. Ele sunt „păzite” de elite. Ingrată postura.

Altfel spus, Unirea, fapt istoric și simbolic, ar trebui „păzită” de cei care habar n-au de rolul monarhiei la noi, de istorie, în general, de rolul educației, și, ca să ne autorizăm de la un nume incontestabil (sic!), îl punem, a nu știu câta oară, pe Umberto Eco să arate, incomod (în deja celebra întâlnire cu jurnaliștii, nu cu prea mulți ani în urmă, de la Torino, după acordarea distincției de *Doctor Honoris Causa*), cum *prostatul satului* (sau al statului) e oricum anti-unire, pentru că el se crede unicat, un succedaneu al lui Cato Cenzorul sau, cumva, un *soter* al speciei (noțiuni străine, clar, de grija pentru stomacu-i propriu). Evident, oricine sesizează impulsul, fără doară voit, al generalizării, dar asta nu înseamnă că nu e identificat germenul dez-asamblării sociale: „Rețelele de socializare dau drept de cuvânt unor legiuni de imbecili care înainte vorbeau la bar după un pahar de vin, fără a dauna colectivității. Erau imediat puși sub tăcere, în timp ce acum au același drept la cuvânt ca și un premiat cu Nobel. Este invazia imbecililor. Televiziunea a promovat idiotul satului față de care spectatorul se simțea superior. Drama internetului e că l-a promovat pe idiotul satului ca purtător de adevăr”. ■

Eminescu – Universul ocult

Constantin
CUBLEȘAN

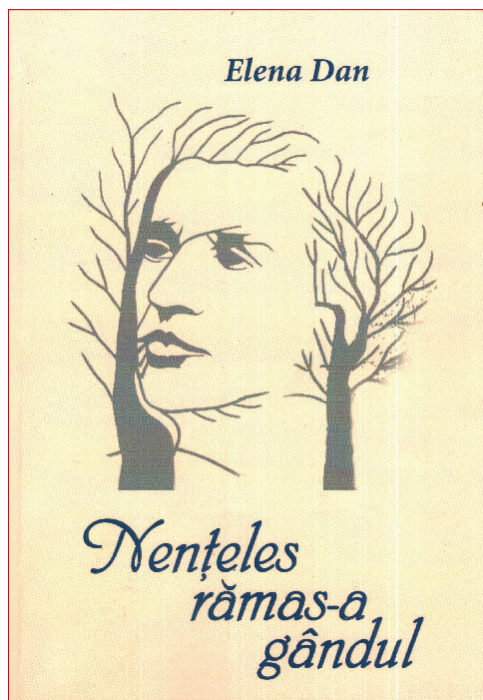
Cu multă abnegație, Elena Dan, în cartea *Nențeles rămas-a gândul. Adevăruri absolute în poezia lui Eminescu* (Ed. Semne, 2018), face analiza celor mai importante poezii, totul dintr-o perspectivă insolită. Anume aceea a universurilor oculte în care este văzut și tratat autorul acestora, având ca reper interpretativ studiile filosofului Rudolf Steiner. „Ceea ce ne interesează – spune autoarea – sunt adevărurile spirituale, presărate de poet cu dezinvoltură, ca și când ar fi gânduri obișnuite. Pentru el erau gânduri obișnuite, pentru restul lumii însă ele au rămas stâncile submarine de care s-a lovit mortal capacitatea lor de a le înțelege.” Vine imediat și motivația care a determinat-o să opteze pentru gândirea lui Rudolf Steiner:

„Profesorul unic și singular Rudolf Steiner și-a asumat, la maturitatea vieții sale, misiunea extraordinară de a crea antropozofia, care nu este altceva decât filosofia vremii noastre, și a da umanității o multitudine de adevăruri absolute, care s-o ajute să țină drumul evoluției sale pe panta ascendentă, pe care a orientat-o, acum două mii de ani, prin întruparea Sa printre oameni, Mântuitorul nostru, și nu să se scufunde, așa cum ar intenționa s-o determine să facă forțele întunericului, din ce în ce mai prezente în viața noastră. Cărțile sale ar trebui să fie citite și recitate de nenumărate ori de către toată lumea, mai ales din Occident. A le nega, a trece pe lângă ele ca și cum n-ar exista înseamnă pentru omenire a se sinucide. A învăța conținutul lor înseamnă a se salva”.

Sintetizând ideile acestei filosofii, exegeta formulează un program de cercetare aplicat poeziilor eminesciene: „suntem nemuritori și suntem obligați de condiția noastră de copii ai Divinității să evoluăm la infinit. Avem nenumărate vieți trecute și vom avea nenumărate vieți viitoare, pentru că întruparea pe planetă este absolut necesară evoluției noastre. Adevărul că avem nenumărate vieți trecute ni-l explică poetul”. Pentru exemplificare se fixează asupra ideilor din nuvela *Sărmanul Dionis*, în care, spune exegeta, găsim exprimate mai multe adevăruri absolute, care revin în poezii. (...) Primul – *sufletul tău din începutul lumii* – ne reamintește că omul există pe pământ de la începuturile planetei și că de atunci el a populat-o neîncetat. Cum? Făcând o lungă călătorie prin mii de corpuri, din care azi n-a mai rămas decât praf. La fiecare nouă întrupare el a primit un corp care l-a purtat prin lume ca un fel de trăsură personală care, ca orice vehicul, se deteriorează iremediabil la un moment dat; fără trăsură, sufletul nu poate sta pe pământ de aceea reurcă la familia lui din ceruri. Când îi vine rândul să coboare iarăși pe pământ, primește

un corp nou, o nouă trăsură care să-l poarte prin lume și așa mai departe. Mii de corpuri. (...) Așadar, ne reîntrupăm în aceeași țară, în aceeași națiune, în mijlocul urmașilor familiei noastre precedente. Renaștem în strănepoți”. E vorba, firește, de acceptarea teoriei metempsihozei, văzând în Eminescu un reîntrupat, un *inițiat*:

„Eminescu dobândise clarvedere, astfel că pentru el peregrinarea prin lumea sufletească era una fără dificultăți, aproape obișnuită. Orice om are clarvedere, dar aceasta nu este activată. Ar fi necesare niște organe spiritu-

ale, pe care poetul le dobândise mai demult. Venise, cu alte cuvinte, dotat nu doar cu organele de simț trebuitoare în lumea fizică, ci și cu organele spirituale, trebuitoare în lumea spirituală”. El face parte, așadar, dintr-o galerie de spirite alese, derulată de-a lungul veacurilor, mereu reîntrupate:

„Primul Înger din Treimea conducătoare a Pământului s-a numit, în întrupările sale cunoscute de noi, Moise, Hermes, Arjura și altele. Al doilea Înger din treime, cu misiunea de Ambasador al Mântuitorului pentru planeta noastră, s-a numit Ilie, Ioan (Botezătorul); s-a mai numit Rafael, inegalabilul pictor al Renașterii italiene, apoi poetul romantic Novalis și, iată, foarte aproape de zilele noastre, Rudolf Steiner. Al treilea Înger a fost Lazăr cel înviat, Ioan Evanghelistul, Ioan din Samos, cel care a relevat viitorul omenirii în «Apocalipsa»./ Iată, deci, un prim răspuns la întrebarea: cine era Rudolf Steiner și de ce raportăm cercetarea noastră la mulțimea de adevăruri absolute lăsate nouă în cărțile pe care le-a scris” (În paranteză mai reținem identificarea pe care o dă privitoare la „Decem-bal /care/ a revenit sub numele de Mihai

Viteazul” ș.a. dar nimic despre cel pe care îl reîntrupă Mihai Eminescu!).

Că era un inițiat care se exprima în poeziile sale astfel încât să poată transmite cititorilor săi un mesaj esențial, o dovedește *precocitatea* sa. Unul din poemetele de tinerețe este *Ondina* care „este preludiul întregii activități de creație a lui Eminescu. El precede, anunță și pregătește truda chinuitoare, dar mereu încununată de succes, a unui creator fără egal. Pentru că adevărata poezie înseamnă să refaci iar și iar drumul către lumea spirituală, după ce ți-ai trezit organele psihice necesare, să te lași înecat de chinuri ca să ajungi în cele din urmă să sorbi mirul cel curat (...) *Ondina* este un poem poetice dar și unul filosofic (...) *Ondina* se afla în lumea suprasensibilă iar poetul venise în căutarea ei. Și el se împărtășea din suferința ei, pentru că cele două ființe diferite – poetul și muza – își uneau forțele în slujba poeziei”.

În *Mureșanu* avem „fluxul explicațiilor eminesciene despre lumea inspiratoare a poetului; în În căutarea Șeherezadei găsim „adevărul că în lumea sufletească poetul află tot ce a trăit omul în Ceruri și pe Pământ, de când a fost născut, ca duh, în Sfera Divină, iar din cea spirituală poate afla și ceea ce însă nu știe nimeni în afară de Zeii planificatori”; în *Cete legeni* avem „simbolul hățurilor Inconștientului, de unde se inspiră poetul, nu doar din starea ei pură”; în poemul *Sarmis* înțelegem că „pentru Eminescu, iubita cântată în poeziile scrise după vârsta de douăzeci de ani este creația poetică. (...) Eminescu aduce laude și mulțumiri zeitei care, trăind în sufletul lui pentru scurt timp, îi lua condeiul din mână și scria în locul lui ceea ce vedea ea însăși mai frumos sau mai de jale în lumea în care fusese menit să trăiască poetul”; în *Odă* (în metru antic), Eminescu spune că „a rămas pentru lumea românească și pentru literatura română pururi tânăr. Dar poetul nu se gândea la vârsta biologică ci la cea a sufletului său, pururi tânăr. Și nu se gândea doar la sufletul său ci la cel al întregii omeniri pământenă”, iar „a fi învățat să creeze poezie era totuna cu a învăța să moară”, „poetul era conștient de adevărul că el era o ființă extra-ordinară, supra-sensibilă” (...) „aflăm cauza tragismului vieții poetului de la vârsta de treizeci și trei de ani, exprimată limpede în strofa a treia din *Odă*: sub pedeapsa de a fi dat afară din propriu-i corp de către un duh străin, trimis special cu această misiune de către Înalte Forțe Astrale, duh care să stăpânească corpul fizic unic ce-l reprezenta numai pe poet, i se transmisese interdicția de a-și mai părăsi corpul fizic, altfel decât în timpul somnului; iar în timpul somnului Muzei i se interzisese să se mai întâlnească cu poetul.

Continuare în p. 6

**Dumitru Radu
POPESCU**

Oglinda timpului

In acele vremuri calcinate de istorii imprezibile, luminate de realizări tehnice inimaginabile în secolii din trecut, ghilotinate de politicării absurde și înălțate până dincolo de stele de inteligența umană, Ionel-Valentin Vlad a fost un bărbat care s-a dedicat științei, relațiilor colegiale cordiale, evitând cu tenacitate, matematic, anumite convulsii ale orgoliilor ce-i duc pe unii confrăți la pierderea propriului lor sine!

De obicei, destinul uman se încadrează, ca o paranteză, între două valori matematice – în ani, adică! – dar adevărații oameni de știință, de cultură, de sport chiar, știu să trăiască și în afara timpului, depășindu-și limitele proprii lor ursite de pe pământ – și oferind, astfel, umanității, un viitor mai luminos. Asta nu înseamnă

Acad. Ionel-Valentin Vlad

că energia vieții lor, închinată consolidării osiei lumii, este ferită de pulsațiile tragediei. Dar acești bărbați ce-și încep un alt destin, când semnele matematice terestre își închid, pentru ei, bornele, duc mai departe, în eternitate, opera lor, viața lor, desăvârșirea lor morală, dăruirea lor cetățenească, sacralitatea trăirii în lumină – ei rămânând, mereu, ce-au fost în realitatea vieții lor, oglinda timpului lor!

Ionel-Valentin Vlad se află printre acești bărbați înscriși în Cartea de Onoare a Academiei Române. ■

**Andrei
CODRESCU**

Poeme

Speranță

Să nu dormi că e nevoie de poezii. Scrie
Dacă vine îngerul sau nu, zice poeta.

Îngerul vine mâine, zic eu copleșit.
Am ațipit. Nu știu dacă îngeru-a venit.
Dar sper că n-a fost îngerul greșit.

Grade de alcool

la Brooklyn Museum of Art

În capitalism totul depinde de grade.
Altfel totul ar fi la fel și fără nas în aer.
Lumea există între țigară și trabuc
Între bere și șampanie-n papuc.
La fel și știrile: poți să le prinzi ușor
de la taximetrist sau de la televizor.
Dar dacă le vrei cu miez și adâncime
te duci cu gagică la festivalul de filme.

Problema râsului cu ultimul cuvânt în engleza americană

M-a prins un filosof cu arcușul să lupt pentru o cauză filosofică anume râsul care între filosofi nu are renume sau e chiar blestemat deși despre râs au scris Platon, Aristotel, Spinoza, Kant, Heidegger, frații Marx (dar nu Carl) dar n-a fost glumă: ei s-au ocupat mai mult de forme rizibile de genul ironie, sarcasm, batjocură și drac nesărat. E clar că nu râzi singur decât asaltat din memorie de oameni ceea ce filosofilor nu li se întâmplă pentru că ei se cred singuri chiar când se ceartă cu alți filosofi. Platon i-a dat afară din republică pe poeți pentru că râd tot timpul. Poeții a zis Platon sunt filosofi beți care-s gândiți de idei din vin. Eu l-am dat pe Platon Sfântului Augustin care-a avut umor teribil când l-a dat pe Platon afară din orașul lui Dumnezeu care a râs din plin. Îmi fac datoria și surâd dar mai sunt de parcurs pagini până râd. Rămân cu poezia că n-am timp: eu vin din secolul luminii de pe screen.

Continuare din p. 5

Asta însemna ca el să nu mai scrie poezie, să renunțe brusc la activitatea lui vitală, la visul lui de la șaptesprezece (sic!) ani, care între timp devenise rug aprins în focul căruia era fericit să ardă continuu. Manta de poet era doar pe dinafară superbă și singulară; pe dinăuntru, ea devenise brusc otrăvită, iar efectul otrăvii se întinsese în întreaga lui ființă. Poetul ardea (...) *pe mine/ Mie redă-mă!* Asta după ce acceptase să nu-și mai părăsească corpul fizic și să nu se mai întâlnească cu Muza.

Într-adevăr, după 1884 și până în anul 1889, an în care spiritul demonic a pus din nou stăpânire pe corpul său, Eminescu a fost redat sieși: „duhul care era el își stăpânea corpul

și nimic rău nu părea să se mai întâmple”. Și așa mai departe, poezie cu poezie într-un demers imagologic adesea, până ce exegeta concluzionează:

„Fiind un inițiat în tainele lumii spirituale, întocmai ca Dante, Shakespeare, Goethe ori Ibsen, Eminescu știa că Adevărul, cu A mare sau, cu un nume îndrăgit azi și de filosofi, adevărul absolut nu se găsește pe Pământ. (...) Eminescu, așadar, se considera pe sine organul accidental prin care muza se manifesta. Numai asta putea explica absența creației poetice în perioada 1884-1889, când poetul fusese redat sieși, așa cum cerea în *Oda* (în metru antic)”.

Elena Dan nu este primul exeget (și mă tem că nici ultimul) care vorbește despre Eminescu, și opera acestuia, ca despre o persoană venită din Cer și aparținând Cerului, adică un extra-terestru. Aberante sau nu, comentariile acestea se adaugă nu neapărat celor ale detractorilor, cât celor exaltați în a-l sui pe poet pe culmi abisale ale gândirii, de unde nu mai poate fi receptat, privit de către cititorii de rând, pe care autoarea îi consideră a fi niște ignoranți fără pereche, altfel decât ca un fel de... iluzie optică. E un mod și acesta de a se lustrui pe sine, prin speculații teribiliste, al acestor comentatori, așa cum de altfel poetul prevăzuse cu luciditate că i se va întâmpla. ■

România, după decembrie 1918

– de la Conferința de Pace (Paris, 1919)

la fixarea graniței cu Ungaria –

Adrian
CIOROIANU

© Idee

La finalul anului 1918, dintr-odată, umanitatea s-a trezit la capătul celui mai teribil coșmar din întreaga istorie a civilizației. 65 de milioane de oameni fuseseră sub arme. La scara globului, se înregistrau 20 de milioane de morți civili sau militari și 21 de milioane de răniți. Imaginați-vă ce greu era să faci pace între toți cei ce se între-uciseseră vreme de aproape cinci ani. Europa fusese în centrul Primul Război Mondial, iar bilanțul său era și el terifiant. 8,5 milioane de morți, 6 milioane de invalizi, 4 milioane de văduve și 8 milioane de orfani de la un capăt la altul al continentului. Franța și Germania, singure, pierduseră peste 3 milioane de oameni. Ei bine, Conferința de Pace

Membrii delegației României la Conferința de Pace de la Paris

de la Paris, deschisă în ianuarie 1919, trebuia să readucă ramura de măslin în acest peisaj răvășit.

La Conferința de Pace de la Paris au participat 32 de state: 27 dintre ele, inclusiv România, erau mai mult mai puțin printre învingători, în timp ce alte 5 state reprezentau tabăra învinșilor: Austria, Bulgaria, Germania, Turcia și Ungaria. Ca să o spun foarte direct, lucrările Conferinței de la Pace de la Paris nu s-au desfășurat deloc democratic: pentru că pericolul haosului cronofag pândeia chiar și între foștii aliați și pentru a grăbi lucrurile, tratativele au fost în mare parte secrete și s-au desfășurat într-un grup care strângea zece țări mari. Când lucrurile se împotmoleau între cei zece, discuțiile aveau loc la o masă cu patru locuri: Franța, Marea Britanie, Statele Unite și Italia.

La Palatul Versailles, s-a semnat în iunie 1919 tratatul de pace dintre Puterile învingătoare și Germania. România era și ea implicată, prin faptul că toate prevederile păcii de la Bufta și București, din anul precedent, deveneau nule. În linii mari, condițiile impuse Germaniei au fost foarte dure. Din această frustrare va apărea, ulterior, figura răzbunătoare a lui Adolf Hitler.

Delegația română la Conferința de Pace de la Paris cuprindea oameni politici de la București sau din nou-unita Transilvania: Ionel Brătianu, Alexandru Vaida-Voevod, juristul Victor Antonescu, generalul Constantin

Coandă și alții. De la bun început, delegației României i s-a reproșat faptul că țara noastră încheiase pacea cu Puterile Centrale din primăvara anului 1918. După multe discuții și multe crize diplomatice, România a semnat în anii 1919 și 1920 tratatele cu Germania, Austria, Bulgaria și Turcia. Poate cel mai important pentru noi era tratatul aliaților cu Ungaria, care însemna recunoașterea unirii cu România a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului. Dându-și seama că în acel moment contextul îi era defavorabil, diplomația maghiară a încercat să profite de divergențele dintre aliați. În cele din urmă, pe 4 iunie 1920, într-un palat de pe domeniul Versailles numit Trianon, Ungaria a trebuit să semneze tratatul și să recunoască noile sale granițe.

La încheierea Conferinței de Pace de la Paris se întrunea pentru prima dată, în noiembrie 1920, viitoarea Ligă a Națiunilor, la Geneva. Se spera că tratativele de la Paris, Versailles sau Trianon vor aduce o pace definitivă în lume. În realitate, Conferința de după Primul Război Mondial a rezolvat unele probleme și totodată a creat altele.

Granița cu Ungaria

Foarte mulți dintre românii de azi care călătoresc cu mașina spre Occident trec prin vămile de pe frontiera noastră cu Ungaria. De fapt, această frontieră de 448 de km este azi, pentru cetățenii Uniunii Europene, mai curând simbolică. Dar, acum 100 de ani, trasarea acestei frontiere a născut multe patimi – drept care vă propun să recapitulăm povestea ei.

La sfârșitul Primului Război Mondial, în 1918, imperiul austro-ungar s-a dezmembrat, din el rezultând două state successorale, auto-declarate republici: Austria și Ungaria. Fiecare dintre ele a trebuit să participe separat la tratativele Conferinței de Pace de la Paris. Unul dintre subiectele cele mai tensionate, la această conferință de pace, a fost evident trasarea granițelor noilor republici, austriacă și ungară, cu vecinii lor.

La Budapesta, în acel moment de criză datorat pierderii războiului, funcția de președinte al noii republici a revenit în ianuarie 1919 contele Mihály Károlyi, până atunci prim-ministru vreme de două luni. În paralel, la Paris începea Conferința de Pace. Atât delegația română, condusă inițial de premierul Ionel Brătianu, cât și delegația maghiară – condusă de contele Albert Apponyi – au venit fiecare cu propria propunere argumentată privind viitoarea frontieră. Evident, aceste propuneri maghiaro-române nu

se potriveau deloc între ele.

În plus, marile puteri alcătuiseră grupuri de experți, pentru analiza independentă a viitoarelor granițe din Europa. În cazul nostru, spre mijlocul lui noiembrie 1918, generalul francez d'Esperey fixase pe cursul Mureșului granița de facto dintre armata aliaților și armata maghiară. În replică, guvernul maghiar al lui Karoly, dându-și seama că totul e pierdut, propusese ca Transilvania să devină o federație de cantoane, după modelul Elveției.

În schimb, Consiliul Național Român din Transilvania a cerut categoric unirea pe bază etnică a acestei provincii cu România. La sfârșitul lui noiembrie 1918, diviziile 4 și 7 românești intraseră deja adânc în Transilvania, dar au respectat linia Mureșului ca zonă-tampon cu armata maghiară. În schimb, pe 25 februarie 1919, consiliul militar interaliat, văzând realitatea din teren, a aprobat trupelor românești să înainteze până pe linia Satu Mare-Carei-Oradea-Arad. Pentru păstrarea calmului, unele trupe franceze s-au interpus acolo între armata română și cea maghiară.

În tratativele de la Trianon privind granița dintre România și Ungaria, trebuie reținut că au existat nu mai puțin de 6 variante. Cea mai favorabilă nouă ar fi fost frontiera cerută de România în august 1916; din fericire, experții francezi și britanici din 1919 au fost și ei pe aproape. Iar cea mai defavorabilă nouă variantă a fost cea propusă în 1919 de experții italieni,

Imagine de la Tratatul de la Trianon

care vedeau granița româno-maghiară ceva mai la Est de orașele Oradea sau Arad.

Înainte de Primul Război Mondial, populația de pe teritoriul maghiar din imperiul austro-ungar era de 21,5 milioane locuitori – dintre care numai 9,5 milioane, mai puțin de jumătate, erau etnici maghiari. De fapt, granița definitivă româno-maghiară a fost trasată după Tratatul de la Trianon, între 1920 și 1923, când o comisie internațională condusă de geograful francez Emmanuel de Martonne a fixat, în linii mari, granițele de azi.

Iar morala, simplă, a poveștii noastre este că, în Istorie, pe termen lung, mai ales demografia stabilește granițele. ■

Retrocritica

Ioan
LASCU

Cum se tace în și despre poezie

M-am gândit insistent cum și ce aş putea spune despre niște poeți categorisiți drept „poeți ai tăcerii”. Mă tem că astăzi ei sunt (aproape) uitați chiar într-o literatură în (aparent) veșnică efervescență, întinsă pe spații generoase precum cea franceză. Cât se mai știe despre ei astăzi când se citește din ce în ce mai puțină poezie? Astăzi când, vorba unui (cândva) faimos filosof al culturii, marea poezie, cunoașterea ei, este rezervată doar unui număr restrâns de inițiați, chiar în pofida unui istoric cândva faimos și el, al poeziei franceze. Robert Sabatier pretindea, acum vreo patru decenii, că „poezia învinge romanul prin durată.” Voia să spună că romanele se citesc, de cele mai multe ori, o singură dată, pe câtă vreme la poezie te întorci, ea te recheamă prin inefabil, prin nevoia de aprofundare, de reflecție, de comprehensiune emoțională. G. Călinescu spunea undeva că un adevărat cititor este acela care se surprinde visând pe marginea unei cărți. Cred că marele critic avea dreptate făcându-ne să ne gândim mai întâi la cititorii de poezie. Prin poezie se tace, (și) așa cum a fost posibil, după cum pretinde critica literară, cândva, în deceniile șapte, opt și nouă din apusul secol XX, într-un „ungher” al literaturii franceze. Bătrânul, de pe acum, Pierre de Boisdeffre, s-a folosit de sintagma „*poètes du silence*”, referind despre niște poeți precum André du Bouchet, Jacques Charpier, Jacques Dupin, Pierre Dalle Nogare și... Michel Deguy. E firesc, iarăși, să ne punem întrebarea cine mai știe azi ceva despre primii patru poeți enumerați mai înainte. Bănuim că doar câțiva pasionați și scrupuloși istorici ai literaturii și acest lucru doar în Franța și nicidecum în România sau aiurea. Singurul care cred că rupe... tăcerea, până astăzi, este Michel Deguy. Afirmăți, unii dintre ei de prin anii '50, respectivii stihuitori creează „o poezie neutră, dar intens vizuală” (André du Bouchet), una care „cultivă contradicțiile” (Pierre Dalle Nogare), e sculptată într-o „materie abstractă și dură” (Jacques Dupin) sau „rămâne fidelă limbajului”, salutând, nu fără pompă, „apropiata Apocalipsă”, ca în pasajul următor (Jacques Charpier):

„Îmi amintesc de acea seară eternă când/oamenii de pe pământ se strâneau laolaltă în fața singurului idol/ care le mai rămăsese după dezastru./ Și, uniți prin cea mai frumoasă limbă care a fost scrisă vreodată,/ tăceau.”

„În opoziție cu această Poezie a Absenței”, Michel Deguy este expedit către poezia indefinibilului fiind perceput drept un „poet exigent și dificil, teoretician și cercetător înversunat”, suferind anumite influențe dinspre partea, în special, a lui Saint-John Perse. Se prea poate, având în vedere încifrarea eului în poem,

întrucâtva eterogen și difuz datorită incidenței citatelor și a autoreferințelor. De aceea avem de-a face cu o poezie anevoie de interpretat, uneori incomprehensibilă. Este și o poezie antiretorică, antihugoliană, iar în contemporaneitate, o replică, nedeclarată, dată verbiozității din poeziile lui Jacques Prévert. Refugiindu-se dintr-o lume stereotipă, monotonă, strivită de proliferarea obiectelor și de obsesia profitului indiferent de mijloace, poezii tăcerii și noii „poeți blestemați” (după vestitii *poètes mau-*

Michel Deguy

aits ai lui Verlaine) își caută confortul în „doliu, suferință, așteptare” (Jean Paris). Pe deasupra, în poezia lui Deguy au fost reperate și influențe ale unor poeți medievali și renascentiști timpurii asemenea lui Eustache Deschamps, Alain Chartier, Guillaume de Machaut sau Molinet, ultimul făcând parte din ceea ce se cunoaște ca fiind, în poezia franceză, *les grands rhétoriciens*. În placheta sa de debut – *Les Meurtrières* (1959) – au fost identificate și unele ecouri din poezia lui René Char. Caracterul de *mixtum* ce transpare nu arareori din poezia lui Michel Deguy constă într-un melanj bine dozat dintre poezie și filosofie. Cultura filosofică îi este suport substanțial, mai ales că se adapă din izvoare grecești și din Martin Heidegger.

Așadar, regăsindu-se pe al doilea versant al unei poezii a tăcerii, a absenței, Michel Deguy se încadrează acceptabil în poezia indefinibilului, deși eticheta părea a fi vagă și totodată un subterfugiu în fața dificultăților de interpretare. Volume precum *Fragments du cadastre* (1960), *Poèmes de la presque* (1962), *Biefs* (1964), *Oui Dire* (1966), *Figurations* (1969), *Reliefs* (1975), *Jumelages* (1978), *Donnant Donnant* (1981), *Gisants* (1985), *Choses de la poésie ou affaires culturelles* (1986), *La poésie n'est pas seule: court traité de poétique* (1987), *Du Sublime* (1988), *À l'infinif* (1996), *L'énergie du désespoir, ou d'une poétique continuée par tous les moyens* (1998) constituie doar o parte din ceea ce a publicat Michel Deguy înainte de anul 2000, unele fiind cercetări de teorie a

poeziei. Unii critici ai săi sunt de părere că esistica este chiar mai valoroasă decât poezia. Pot avea dreptate, probabil, aceia care au cercetat atent creația lui Michel Deguy în ansamblul ei. În tot cazul, Michel Deguy se regăsește printre poezii de excepție care s-au pretat la scrierea poeziei inclusiv prin meditație asupra mijloacelor de instaurare/ generare a acesteia. Nu este departe de adevăr constatarea că în creația lui poetica și poetica colaborează și se contopesc. În 1966 el a publicat ceea ce a fost considerat o inteligentă artă poetică, volumul *Actes*; pentru Michel Deguy poezia întrevide lumea, este un act de clarviziune prin care lumea este redată poeticității ei originare. Poetul este un senior al limbajului pe care nu numai că-l posedă în mod magistral ci îl și reinventează. Contrapune primatul vieții și primatul limbajului, nu se lasă manevrat de cuvinte, ci, dimpotrivă, el manevrează cuvintele. Prin juxtapunerea unor elemente în aparență disparate creează asociații provocatoare de senzații stranie ce induc o nostalgie „sălbatică” a purității și a vieții primordiale. Inovații lexicale sunt presărate într-o poezie a cărei sintaxă este aruncată în aer, așa cum se întâmplă frecvent în volumul *Oui Dire*, surprinzător începând chiar cu titlul. Printr-o traducere de tot liberă l-am putea echivala în românește prin sintagma *Aud ce se spune*.

„Aici (în *Oui Dire*, n.n.), cuvântul se ascultă. El se ascultă prin diferența dintre ceea ce eu proferez și ceea ce eu înțeleg. [...] Se ivește vocea. Nu vocea splendidă a versetului rostit în numele morților, în numele cuvintelor moarte, ci vocea în surdina a tăcerii, acea voce care mă apără de ceea ce este ucigător în tăcere, acea prezență care îmi dă certitudinea că încă pot să ridic ochii și să văd, să pot rămâne cu ochii închiși fără să cad. Vocea este acea repetiție certificată de fiecare cuvânt în mine. «Omul poate fi fiind/ Omul poate fi citind/ În fiecare ceea ce este ceea ce el este.»” Sunt câteva propoziții caracterizante extrase din prefața semnată de Alain Bonfand la ediția din 1992 a volumului *Oui Dire*.

Am făcut o trimitere la „poeții blestemați” ai secolului XX francez. Între ei se numără „cei puri” care „păstrează cu umilință tăcerea. În fine, unii – cei mai exigenți – își duc existența ca într-o absolută imposibilitate de a comunica.” (Pierre de Boisdeffre, *Les poètes français d'aujourd'hui*, 1973). Sunt enumerați Jean-Pierre Dupray, André Frédérique, Jacques Prévert, Jean-Philippe Salabreuil, Armand Robin, André de Richaud. Majoritatea au trăit puțin, sub semnul absurdului, câțiva mergând până la suicid.

Și când ne gândim că în *Poeții blestemați*, Paul Verlaine vorbea tot de șase asemenea „stigmatizați”, el, Rimbaud și Mallarmé fiind cei mai cunoscuți! ■

Despre umorul incorect politic (II)

Cătălin
GHITĂ

Reflecții
culturale libere

Răspunsul pe care l-aș oferi astăzi la întrebarea inițială, „de ce râdem?”, adaugă o enervantă glazură zen blatului libertății pe care tocmai l-am invocat: pentru că ne vine să plângem și găsim insuficient acest reflex. Să fim sinceri: existența, în care cu toții ne-am visat regi, samurai, Don Juani sau, în lipsă de altceva mai bun, fondatori de religii, oferă prea puțin, moartea, în anumite momente atât de plăcută, iar în altele, absolut nesuferită – nici măcar atât... Prin urmare, cum altfel ne-am putea apăra de precaritatea ontologică și de rușinea de a exista în atare condiții, dacă nu prin râs? Această constatare ne va apăra pe mine, în calitate de cap al răutăților, și pe aceia dintre dumneavoastră care, în continuare, nu-și vor putea reprima zâmbetul sau chiar râsul de acuzele virtuale ale adepților corectitudinii politice. Tuturor ne pare rău că există defecte pe lume, dar puțini dintre noi au curajul să râdă atunci când ele sunt distribuite în contexte cinice.

Paragraful anterior are și darul de a mă ajuta să asaltez, cu arme personale, tema propriu-zisă. Există foarte multe specii de prostie, însă, din păcate, nici una nu atinge desăvârșirea. În continuare, mă voi ocupa, totuși, de una dintre aceste forme de stulticie care îi determină pe cei direct afectați să se apropie foarte mult de perfecțiune: corectitudinea politică. Am convingerea că rândurile subsecvente vor aduce atingere mai multor persoane delicate, însă, cum am considerat întotdeauna că sensibilitatea este o simplă deficiență de înțelegere, voi trece cu magnanimitate aulică peste inevitabilele lor obiecții.

Dar să intru în materie. Umberto Eco a publicat în octombrie 2004 în „La Repubblica”, un articol intitulat „Depré politically correct” și reluat în volumul, editat doi ani mai târziu, *A passo di gambero*. Aici, cu dibăcia semiotică știută și în cel mai pur gest de frondă postmodernă, Eco se inspiră din *Wikipedia* pentru a le oferi lectorilor curioasa *fons et origo* a fenomenului corectitudinii politice. Astfel, la sfârșitul secolului al XVIII-lea (mai precis, în 1793), Curtea Supremă a S.U.A. „ar fi protestat că era citat mult prea frecvent Statul în locul Poporului, pentru al cărui bine și există Statul, drept care era *not politically correct*, într-un toast, să vorbești despre Statele Unite și nu despre «Poporul Statelor Unite»”. Ca orice gogomănie, atitudinea a devenit molipsitoare, așa că, afirmă Eco tot pe urmele enciclopediei *online*, „mișcarea a prins în mediile universitare americane de

la începutul anilor optzeci ai veacului trecut [...] *ca o denaturare a limbajului* (subl. mea, n.m.), cu intenția de a preîntâmpina discriminări nedrepte (reale sau închipuite) și de a evita terminologia jignitoare, preferându-se înlocuirea acesteia cu eufemisme pentru a denumi *deosebiri de rasă, gen, orientare sexuală sau dizabilități, religie și opinii politice* (subl. mea, n.m.)”. Mi-am permis să fac uz de o resursă bibliografică de gradul al doilea, adică să citez *Wikipedia* prin gura lui Eco, fiindcă digestia simbolică a unui intelectul înobilează orice vulgaritate cu pretenții. Pe lângă faptul că-mi permite să mă joc, la rândul-mi, în cel mai nerușinat chip postmodern (voi reveni pe parcurs asupra acestei marote culturale), citarea semioticianului italian pune pe tapet, grație unei enumerații în care profesorul excelează (iar filologii știu exact la ce mă refer), atât ontologia fenomenului („denaturarea limbajului”), cât și ținta acestuia („deosebirile de rasă, gen, orientare

unei opțiuni în favoarea partidului omonim – și adepții servili ai corectitudinii politice: „Conservatorii se întreabă cum ar putea fi cineva înăbușit de adevăr. Din contra, oamenii sunt eliberați de adevăr. Deoarece adevărul este natural, această cunoaștere nu poate deveni niciodată anatema pentru condiția umană. Adepții corectitudinii politice, pe de altă parte, susțin că adevărul nu este o condiție naturală, ci reprezintă mai degrabă o modalitate de practică. De aceea orice versiune a adevărului căreia i se acordă statut universal este în pericol de a deveni represivă”. Adevărul ca expresie a relativității... oare de ce adepții corectitudinii politice denunță toate formele de adevăr ca fiind relative, minus punctul lor de vedere? David E. Bernstein, autorul jucăușului volum *You Can't Say That* (2003), ar fi și mai tranșant decât mine: „A pedepsi exprimarea pentru că aceasta este ofensatoare are implicații absurde și totalitare”. Altfel spus, protejarea coercitivă a sensibilităților este,

finalmente, un atac la libertatea de expresie, deci un afront la integritatea gândirii.

Toate cele spuse până în acest punct îmi fac evidentă opinia că mult apărata corectitudine politică este o simplă formă de ipocrizie culturală, dacă este să-i acceptăm sensul minor, sau o modalitate gravă de deformare a realității, dacă trebuie să ne confruntăm cu hermeneutica sa majoră. Cum, cel puțin în intimitatea gândului propriu, rațiunea nu acceptă să se mintă pe sine la infinit, mai devreme sau mai târziu ea se reconfigurează în mod schizoid: exterioritatea mentală vehiculează mantrele corecte politic, în timp ce interioritatea speculară a minții le exorcizează prin imagini nedistorsionate de politețe. Astfel apare, după părerea mea, incorrectitudinea politică și, pentru că ea este percepută mai departe drept ilicită, astfel este secretată componenta ei

comică. Umorul incorrect politic este generat, cred, în urma dizolvării frontierelor dintre spațiul privat și cel public, a anulării restricțiilor aplicabile în ultimul, în sfârșit, a asumării imprecăției sau a insultei ca modalitate de caracterizare individuală sau de grup (în toate subcomponentele ideologice enunțate și enumerate cu migală de Eco). Orice înțelept (deși nu sunt nici măcar un aspirant la titlu, am intuiții bune dimineața) se va feri să jignească persoane în viața reală, dar se va delecta întotdeauna cu glume făcute pe seama acestora. ■

Jacob Cornelisz van Oostanen – Prost râzând

sexuală sau dizabilități, religie și opinii politice”). Nici nu mai trebuie să adaug că îmi va fi mult mai ușor să glosez în marginea unui aspect bine reliefat *ab initio*.

Filosofii din *establishment*-ul academic n-au întârziat nici ei să ofere o replică. Jung (sic!) Min Choi și John W. Murphy, autorii unui scrob și pompos tratat intitulat *The Politics and Philosophy of Political Correctness* (1992), sintetizează astfel conflictul dintre conservatori – adică noi, cei care refuzăm să ne ascundem după degete; subliniez că sintagma nu trebuie citită în cheia

Mihai
ENE

Marco Lucchesi și poezia ca vehicul al cunoașterii

*Motto: „Poezia este marea cea roșie a realului
se sufocă oricine vânează promisiuni”*

Născut la Rio de Janeiro, dar cu origini italiene care păstrează în chiar numele său identitatea toscană a orașului Lucca, Marco Lucchesi este întruchiparea cărturarului medieval trecut prin Epoca Luminilor, care și-a asumat, uneori dureros, experiențele modernității și care rățește, în căutare de sens, în dizolvanta lume de azi. Poet, prozator, profesor universitar de literatură comparată, cel mai tânăr membru al Academiei Braziliene de Litere, care jonglează dezinvolt cu peste 20 de limbi, pasionat de muzică clasică și de toate domeniile cunoașterii, dar trecute prin filtrele literaturii și filosofiei, Marco Lucchesi face impresia unui nesfârșit izvor de trăire. Călătoriile sale, atât în Europa, cât mai ales cele din Orient și lumea arabă au fost mereu surse de deschidere a orizonturilor, fie către sine, fie către o alteritate pe care nu numai că o încorporează, dar chiar o caută cărturarul, căci doar ieșirea din zona de confort îți poate revela noi sensuri și realități esențiale.

Pentru Marco Lucchesi, cuvântul, ca și tăcerea, are un rol inițiativ și o greutate organică, pentru că în istoria lor cuvintele s-au încărcat deja de atâtea sensuri și uzanțe, încât, cunoscându-le aventurile, chiar din mai multe culturi, căci fiecare cultură își „crește” cuvintele diferit, e imposibil să nu resimți și să nu fii tentat să folosești acest bagaj imens. Iar în poezia sa se observă cel mai bine acest lucru, parcimonia aproape ungarettiană cu care folosește cuvântul combinându-se cu o grafie în care spațiul gol joacă un rol foarte important, conferind și mai multă putere și identitate cuvintelor, dar fiind și un elogiu al tăcerii, al răgazului care îți oferă oportunitatea să înțelegi.

Deși inițial adoptat de Craiova prin intermediul scriitorului și profesorului George Popescu, care i-a și tradus mai multe texte, debutul său în limba română fiind chiar la Editura „Scribul Românesc”, cu volumul *Grădinile somnului* (2004), Marco Lucchesi a devenit un prieten al culturii române, un îndrăgostit de poezia românească, așa cum îi place să spună, învățând între timp și limba română și traducând texte fundamentale, făcând un lobby puternic literaturii noastre. Era timpul ca și cultura română să îi întoarcă generozitatea care îl caracterizează, de altfel, pe Marco Lucchesi, editându-i o nouă carte

de poezie, bilingvă, de această dată în traducerea din limba portugheză și cu prezentarea lui Dinu Flămând. Volumul se numește *Meridianul celest & alte poeme* (Ed. „Tracus Arte”, 2018) și reunește două dintre cărțile sale de poezie, *Meridiano celeste & Bestiário* (2006) și *Clio* (2014).

Ca în toată poezia lui Marco Lucchesi, și în aceste poeme avem de-a face cu o poezie complexă, care aglutinează diverse forme de cunoaștere, de la cea vast culturală până la cea a experiențelor spirituale sau pur senzoriale. Spații diverse, de la cel

sud-american la cel arab, se întâlnesc și comunică, într-o reconstrucție geografică simbolică. Mai mult ca oricând, istoria mare, veche și uneori uitată se contopește cu istoria personală, cu biografia cea mai intimă. Sunt momente propice autoscopiei, redefinirii sau reintrării în sine, dar aproape mereu prin alții, afini și prieteni. De aici și referințele culturale abundente, inclusiv din științele exacte, și cele biografice, care se afundă uneori nebănuite în magma poemelor, de aici intertextualitățile

diverse, de la scolastici medievali precum Pierre Abélard, până la poeți moderni precum Fernando Pessoa sau Carlos Drummond de Andrade, probabil cel mai important poet brazilian modern și unul dintre preferații lui Marco Lucchesi.

Apelul la copilărie este și el unul esențial în unele dintre aceste poeme, ea nefiind doar un tărâm al eternei reîntoarceri, ci sursa fundamentală a configurării identității, ca în aceste versuri memorabile:

*Eu sunt ful
ținuturilor maritime
al distanțelor
pentru clipa când eul-infante
va reveni
cu strălucirea graalului*

Marco Lucchesi nu se ferește niciodată de marile teme, precum experiențele spirituale,

Mihai Ene și Marco Lucchesi (2016)

cele de cunoaștere, moartea, iubirea, iar în ciclul intitulat *Bestiar* dedică fiecare poem câte unui animal, real sau imaginar. E o lume pe care o simți imensă și adâncă, dar a cărei vastitate și (ne)bănuite abisuri ești tentat să le descoperi, să le cercetezi așa cum ai face cu niște texte vechi și secrete, în care nu știi foarte bine ce revelații poți avea.

Inclusiv dimensiunile poemelor sunt semnificative, căci avem poeme-fluviu, în care memoria, afectivitatea, experiențele se acumulează și se deschid într-o deltă vastă (cum este *Clio*, în care mai multe poeme nenumite formează, de fapt, un singur poem amplu), dar și poeme scurte, fulgurante, care izbucnesc dintr-o idee poetică inedită, uneori chiar într-un singur vers: „eu mă risipesc în cele pe care le strâng laolaltă” (*A nu dormi*); „Intermitentă porțiune de frumusețe/ brusc/ mă las dus /de liniile șerpuitoare” (*Memorie*); „ușoara/ înclinare // în ploaia/ de atomi” (*Geneză* – cu trimitere directă la conceptul antic de *clina-men*); „aerul mării/ pe marginea paginii/ : / umed/ acolo unde/ se rupe/ valul/ cel compact/ al insomniei” (*Undă*) etc.

Există, de asemenea, în poezia lui Marco Lucchesi o senzație de uimire pe care poetul o transmite poate involuntar. Este uimirea profanului în fața revelării unei sacralități ascunse a lumii, care se dezvăluie imperceptibil în cele mai mici epifanii ale realului. Există o apropiere cvasi-religioasă față de Univers, de realitate, de experiențe. Trăirile spirituale sunt mediate de bogăția inepuizabilă a lumii, își găsesc surse în cele mai imprevizibile locuri și momente, poetul este cel care dă sens, care înființează, desființează și reînființează realitate, creația, Universul, în absența Zeului sau, dimpotrivă, în prezența tuturor zeităților.

Poezia lui Marco Lucchesi este un sensibil aparat de urcat în cer(c)urile nesfârșite ale cunoașterii, dar și de coborând în profunzimile uneori indescifrabile ale sinelui. ■

